

Bible a její vznik

Bible je posvátnou knihou křesťanství. Je jeho jediným kanonickým spisem, proto je základním měřítkem pro identifikaci křesťanské denominace. Přijetím nebo odmítnutím Bible rozlišuje křesťanství od jiných náboženství.

Definice Bible

- Bible je do slova a do písmena knihovna. Je to soubor 66 knih rozdělených do dvou hlavních částí zvaných Starý zákon a Nový zákon. Ve SZ je celkem 39 knih a v NZ 27 knih. Označení Bible jako kniha v jednotném čísle vzniklo omylem.
- Biblické knihy mají různé autory a vznikaly v historicky, politicky a kulturně velmi odlišných dobách.
- Původní biblické jazyky jsou hebrejšťina (aramejšťina) pro SZ a řečťina pro NZ.
- Víte, ze kterého jazyka je pojem bible a jaký je jeho původní význam?

Úvodní poznámky a definice Bible

- Slovo bible je z řeckého pojmu βιβλία a znamená knihy! Latina tento pojem převzala jako biblia, a později se začala chápat jako jednotné číslo ženského rodu. V této podobě se dostal do jiných jazyků.
- Bible je nejprekládanější, nejprodávanější a nejvíce tištěná kniha na světě. A snad je i nejčtenější... (a kéž je i nejcitovanější)!
- Starý zákon začal vznikat už asi v 9. století př. Kr. Nový zákon vznikl v 1. a 2. století po Kr. Přesto obě části Bible tvoří jeden celek, NZ navazuje na SZ.

Vznik Bible

- Nikdo nepsal žádnou z biblických knih s vědomým cílem, že přispívá do sbírky posvátných knih. Zpočátku se ani nepsalo, Bible se začala vytvářet nejdříve ústní tradicí. Šlo o předávání určitého poselství, o kterém Hebrejové byli přesvědčení, že je to od Pána Boha, v němž věřili.
- Adam (člověk), Noe, Abraham z doby biblických patriarchů věřili, že se jim Bůh zjevoval a promlouval k nim přímo. Bylo nutné to svědectví o Božím zjevení uchovat pro další generace.

Vznik sz-celku

- Jelikož, jak bylo už řečeno, autoři jednotlivých biblických knih nepsali s cílem sestavit Bibli, nebude nás zajímat, jak jednotlivě knihy vznikali. Zajímá nás, jak došlo k tomu, že se vytvořil jeden celek.
- Izraelci, kteří věřili v Boha stvořitele a osvoboditele, pochopili, že některé spisy popisující jejich dějiny, životní zápasy a zákony, kterými se řídí, jsou svědectvím Boha, který je povolává jako svůj lid.
- Začali si tyto spisy vážit a lépe uchovávat. Ale těch spisů bylo více, a ne všechny měly srovnatelnou hodnotu jako svědectví o Božím zjevení. Proto se rozhodli vybrat ty spisy, o kterých byli přesvědčení, že zaznamenávají něco více než jen dějiny a lidské příběhy.

Od ústní tradice k písemnému předávání

- Biblický obsah se předával ústně zhruba do 8. století př.n.l. Potom se začal sepisovat a uchovávat. V 2. století př.n.l. už byly všechny knihy SZ, jak je známe dnes, v písemné podobě.
- V té době už bylo uznáváno 39 knih SZ jako autoritativní pro židovství.
- Po zboření jeruzalémského chrámu v roce 70 po Kr. se židovští učenci rozhodli k definitivnímu uzavření souboru kanonických spisů. Mnoho Židů žilo v diaspoře, proto bylo nutné zajistit, aby všichni měli stejný posvátní spis.
- Koncil konaný v roce 90 po Kr. v Javne se rozhodl uznat všech 39 devět knih jako závazných pro víru a považoval je za uzavřený celek.

Na čem se psalo v dávnověku?

Dějiny vzniku a zachování Bible jsou také do značné míry dějinami písemnictví. Bible je zachycená ve všech podobách zachování písemného svědectví od kamene až k elektronickému záznamu.

Bible sama mluví o kamene a hlíně, a nepřímo spíš také o dřevě a o kůži.

Kámen byl asi prvním materiálem, na němž lidé začali něco zaznamenávat. Bude tomu tak i s Biblí, která sama uvádí kámen jako prvním materiálem, na němž bylo vytesáno deset Božích přikázání.

„A byl tam s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet noci; chleba nepojedl a vody se nenapil, nýbrž psal na desky slova smlouvy, desatero přikázání.“
(Ex 34, 28)

Na čem se psalo v dávnověku?

- Na hlínu se psalo hlavně v Asyrii a v Babylonii. Vytvářely se desky z hlíny, na které se psalo, potom se nechaly vyschnout.
- *„Ty, lidský synu, slyš, vezmi si cihlu, polož ji před sebe a vyryj na ni město Jeruzalém.“*
- To je příkaz, aby prorok vyhotovil plán města Jeruzalém.
- Další materiály, které postupně nahradily kámen a hlínu jsou dřevo, kůže (pergamen) a také papyrus.

Ukázka pergamenu z wikimedia

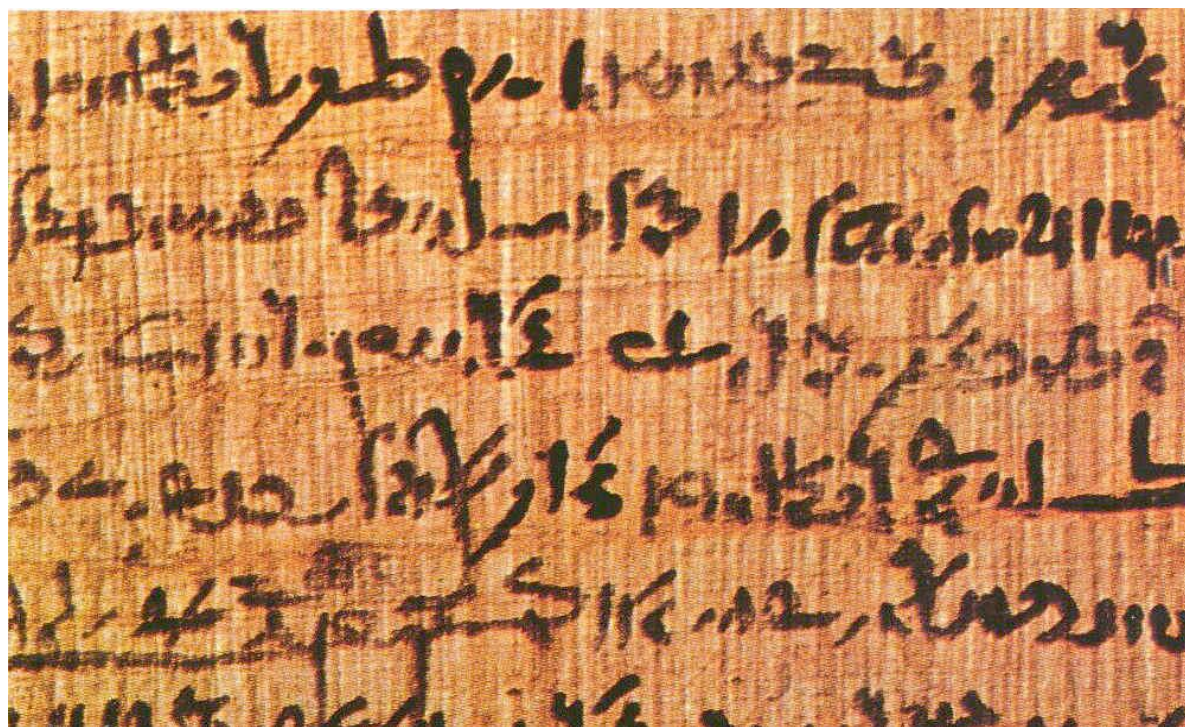
Text na jemném pergameni z roku 1638 (zdroj: Wikipedie)

Ukázka rostliny, z níž se vyráběl papyrus (zdroj: wikimedia)

Ukázka papyrusu s textem (zdroj: Wikipedie)

Vznik Nového Zákona

- V době Ježíšově Starý zákon nebyl ještě kanonizován, ale bylo zřejmé, že mezi Židy existovali hotové spisy, které se čítali v Synagogách.
- Ježíš vynikal znalostmi Písma, a dával mnoha textům SZ zvláštní význam.

•
16 Přišel do Nazareta, kde vyrostl. Podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagógy a povstal, aby četl z Písma.

- 17 Podali mu knihu proroka Izaiáše; otevřel ji a našel místo, kde je psáno:
- 18, Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu,
- 19 abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.'
- 20 Pak zavřel knihu, dal ji sluhovi a posadil se; a oči všech v synagóze byly na něj upřeny.
- 21 Promluvil k nim: „Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.“ (Lk 2, 16 – 21)
- To zároveň ukazuje, jak Ježíš a mnoho novozákonních pisatelů citovali SZ, na který plynule navázali.

Vznik Nového zákona

- Ale ani NZ nevznikl cíleně. Je to především svědectví o Ježíšově životě a mnoho jiného.
- 1Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům ústy proroků;
- 2v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky. (Žd 1, 1 – 2)
- Písmo je výsledkem zvláštní interpretace dějin. Je to svědectvím lidí, kteří chápou určité události jako znamení Božího zjevení.

Vznik Nového zákona

- Většina novozákonních spisů vznikla jako dopis adresovaný konkrétnímu člověku nebo církevnímu společenství.
- Církev, která zvěstuje evangelium, vznikla dříve než samotné evangelium. Mluvíme o evangeliu v písemné podobě, protože to tradované vzniklo dříve a je, jak jsme si řekli minule, předpokladem vzniku církve.
- Ježíšovi učedníci a jiní svědkové si pamatovali mistrovo učení. Později si dali práci a vše pečlivě sepsali nikoliv s cílem založit Nový zákon, ale jen aby někomu přiblížili to svědectví:
- 1 I když se již mnozí pokusili sepsat vypravování o událostech, které se mezi námi naplnily,
- 2 jak nám je předali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a služebníky slova,
- 3 rozhodl jsem se také já, když jsem vše znovu důkladně prošel, že ti to v pravém sledu vypíšeš, vznešený Theofile,
- 4 abys poznal hodnověrnost toho, v čem jsi byl vyučován.

Vznik Nového zákona

- 1 Pavel, služebník Krista Ježíše, povoláný za apoštola, vyvolený ke zvěstování Božího evangelia,
- 2 jež Bůh ústy svých proroků předem zaslíbil ve svatých Písmech,
- 3 evangelia o jeho Synu, který tělem pocházel z rodu Davidova,
- 4 ale Duchem svatým byl ve svém zmrtvýchvstání uveden do moci Božího Syna, evangelia o Ježíši Kristu, našem Pánu.
- 5 Skrze něho jsme přijali milost apoštolského poslání, aby ke cti jeho jména uposlechly a uvěřily všechny národy;
- 6 k nim patříte i vy, neboť jste byli povoláni Ježíšem Kristem.
- 7 Všem vám v Římě, kdo jste Bohem milováni a povoláni ke svatosti: milost vám a pokoj od Boha Otce našeho a Pána Ježíše Krista. (Ř 1, 1 – 7)
- Tady se autor představuje. Je to apoštol Pavel, kterého považuji za největšího křesťanského misionáře. Píše křesťanům do Říma.
- Když se v Novém zákoně zmiňuje Písmo svaté, míní se tím to, co se ustálilo jako Starý zákon.

Novozákonní Kánon

- Dopisů a svědectví o Ježíšově životě (evangelium) bylo mnoho. Některé byly pochybného původu, nebo necitlivě pozměněné a přizpůsobené osobním záměrům (viz Markión, 144 po Kr.)
- Církev se proto rozhodla sestavit autoritativní sbírku spisů, které vytvořily novozákonní celek. Stalo se tak ke konci 2. století.
- Křesťanství je jedinečné v tom, že vedle vlastní kanonické sbírky přijalo i kanonickou sbírku jiného náboženství, v tomto případě židovství. A tak se křesťanská Bible skládá ze židovské sbírky – tj. Starý zákon, a z vlastní sbírky, tj. Nový zákon.

Boží slovo sepsané lidmi

•

14 Ty však setrvávej v tom, čemu ses naučil a o čem jsi přesvědčen. Víš, od koho ses tomu naučil.

- 15 Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše.
- 16 Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti,
- 17 aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu. (2. Tm 3, 14 – 17)

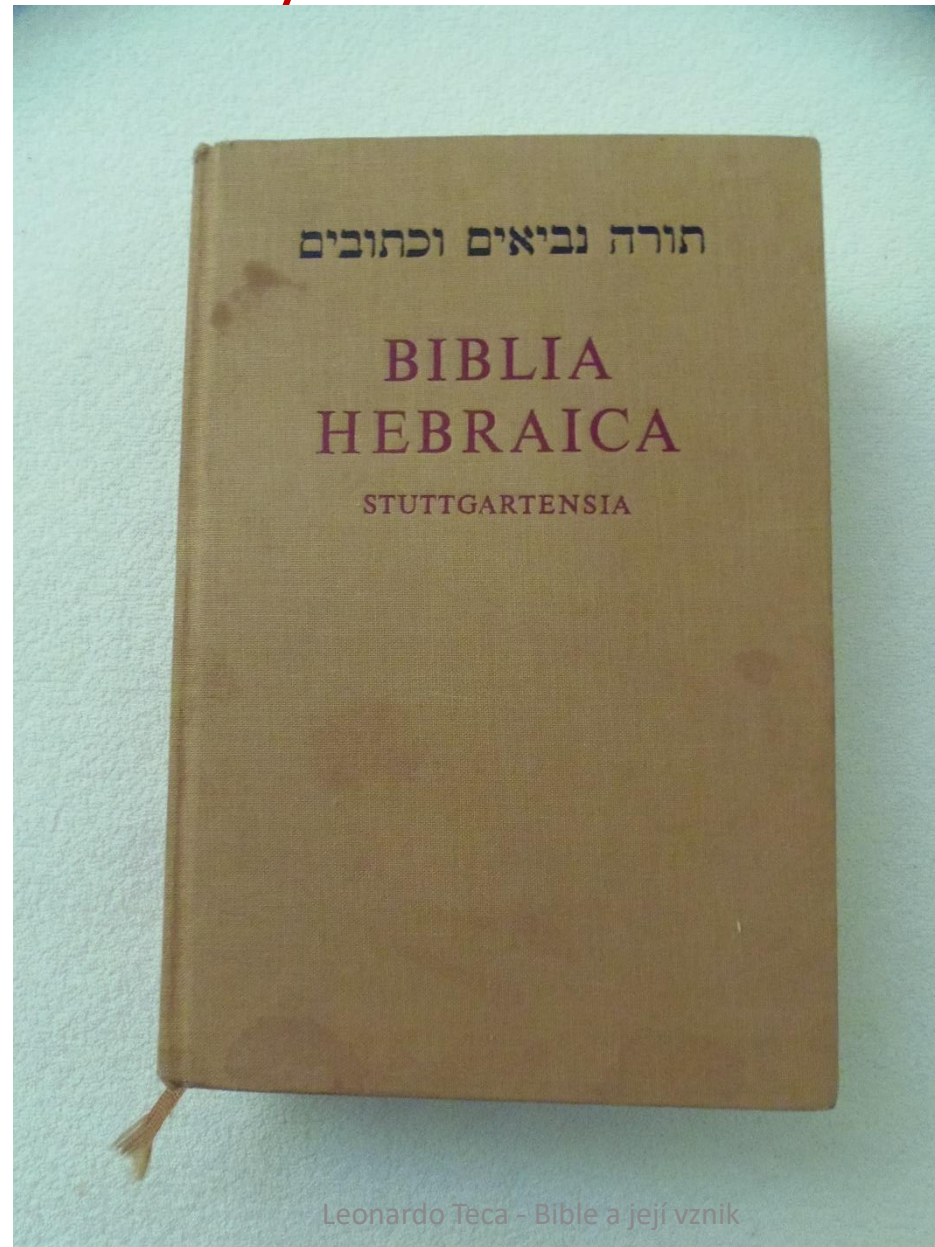
Bible o sobě

- Bible sama věří, že je Božím slovem, i když ji sepsali lidé. Nový zákon takto chápe hlavně Starý zákon jako svědectví o Bohu. Ale křesťanství takhle chápe i Nový zákon jako sbírka spisů inspirovaná Bohem.
- Pavel Timoteovi píše i to, k čemu je to Písmo dobré, jaké je jeho poslání a místo v životě věřícího.

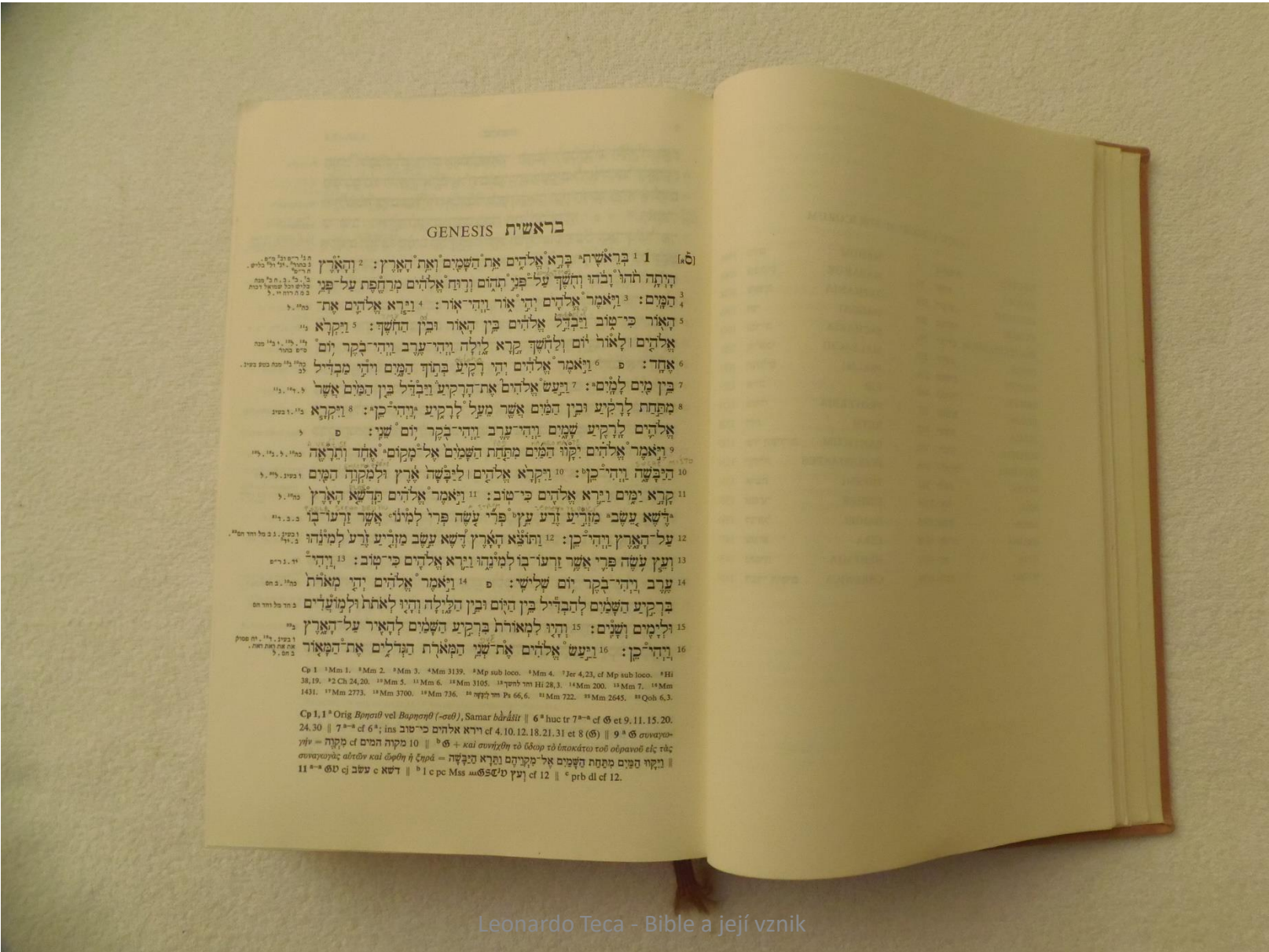
Ukázka nejdůležitějších Biblí

- K nejdůležitějším biblím, nebo překladům patří: tzv. Biblia Hebraica Stuttgartensia, Septuaginta, Biblia Sacra Vulgata, Jeruzalémská Bible a pro česky mluvící také Bible kralická a ČEP (Český ekumenický překlad).
- Jelikož se Bible překládá vždy z originálu, základ pro ČEP byla BH3 (Biblia Hebraica), která je jedním z nejautentičtějších textů originálu.
- Oproti kanonickému originálu z konce 1. století je BHS psaná i se samohláskami. Původní hebrejské písmo má jen souhlásky (celkem 22 znaků).
- Kolem roku 500 po Kr. vznikla v Tiberiadě škola tzv. Masoretů (masora = tradice), která chtěla uchovat a chránit biblickou tradici v době, kdy se biblická hebrejšтина stala mrtvým jazykem.
- Z obav, aby do budoucna nedocházelo k různým výslovnostem a chybám, vymysleli samohláskový systém pro hebrejštinu.

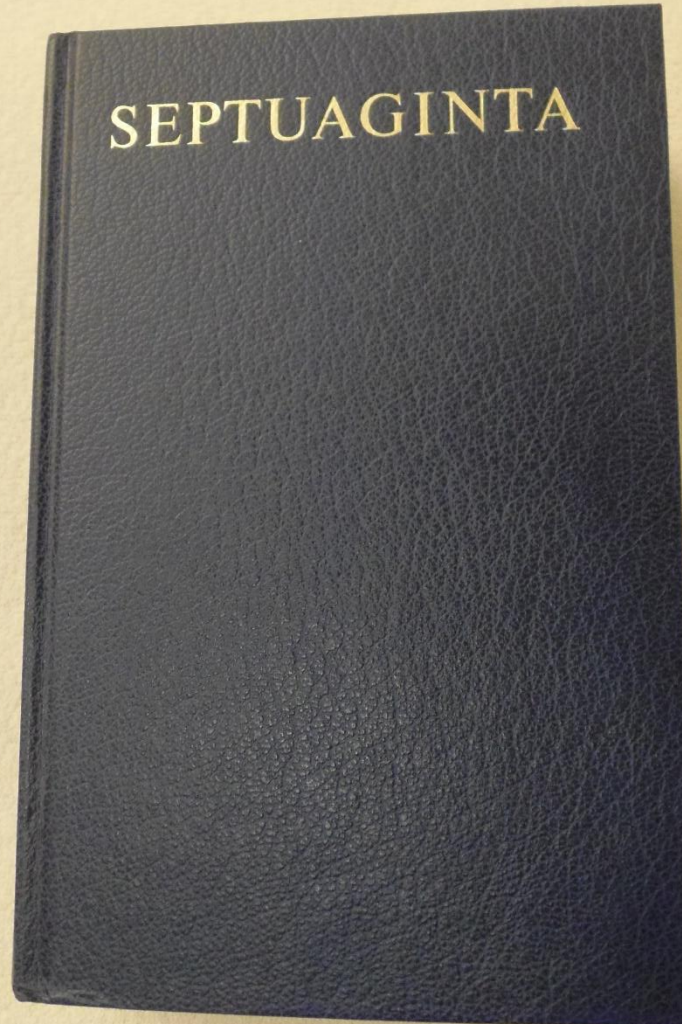
HBS – vydání z roku 1990

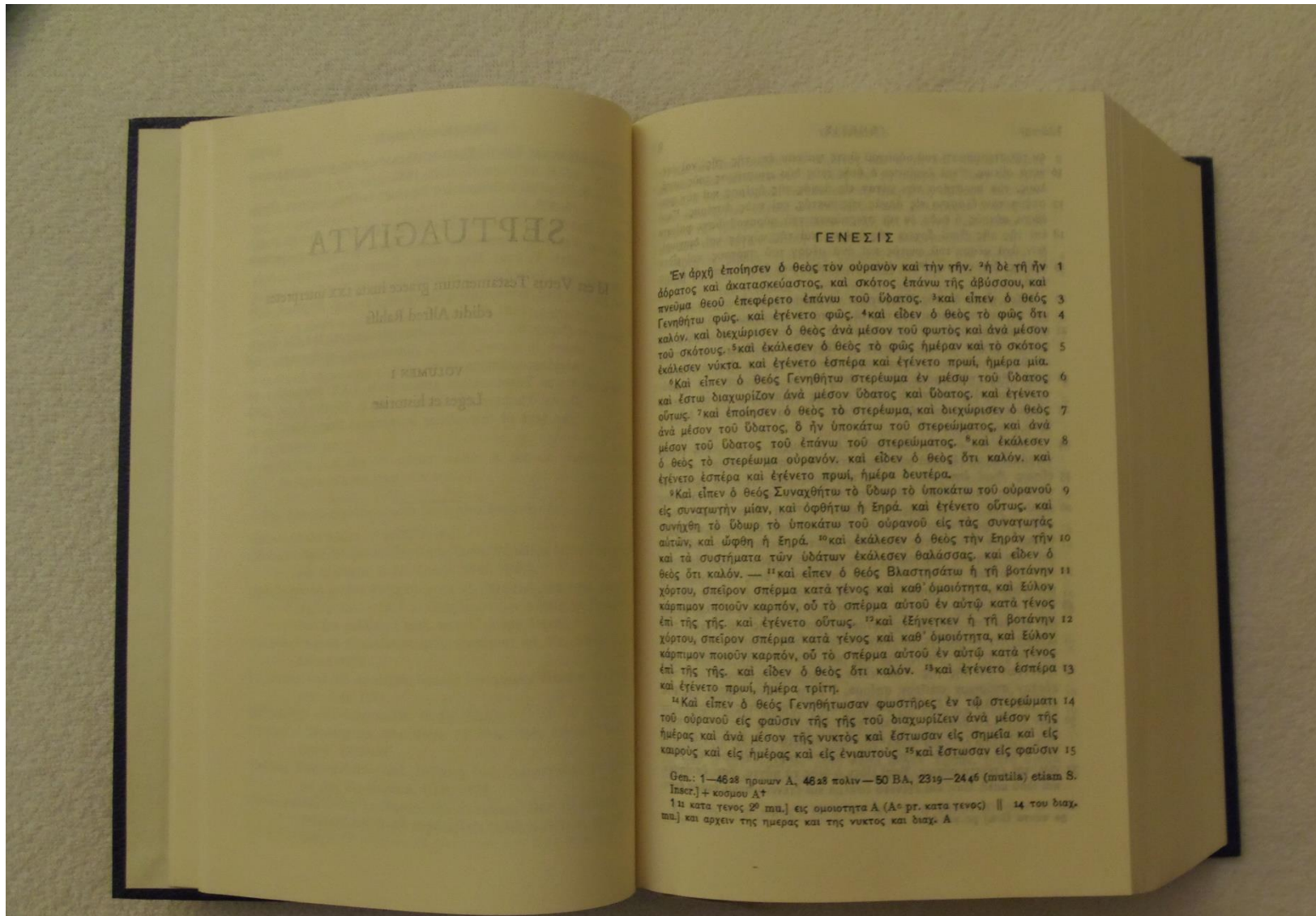
BHS

Septuaginta

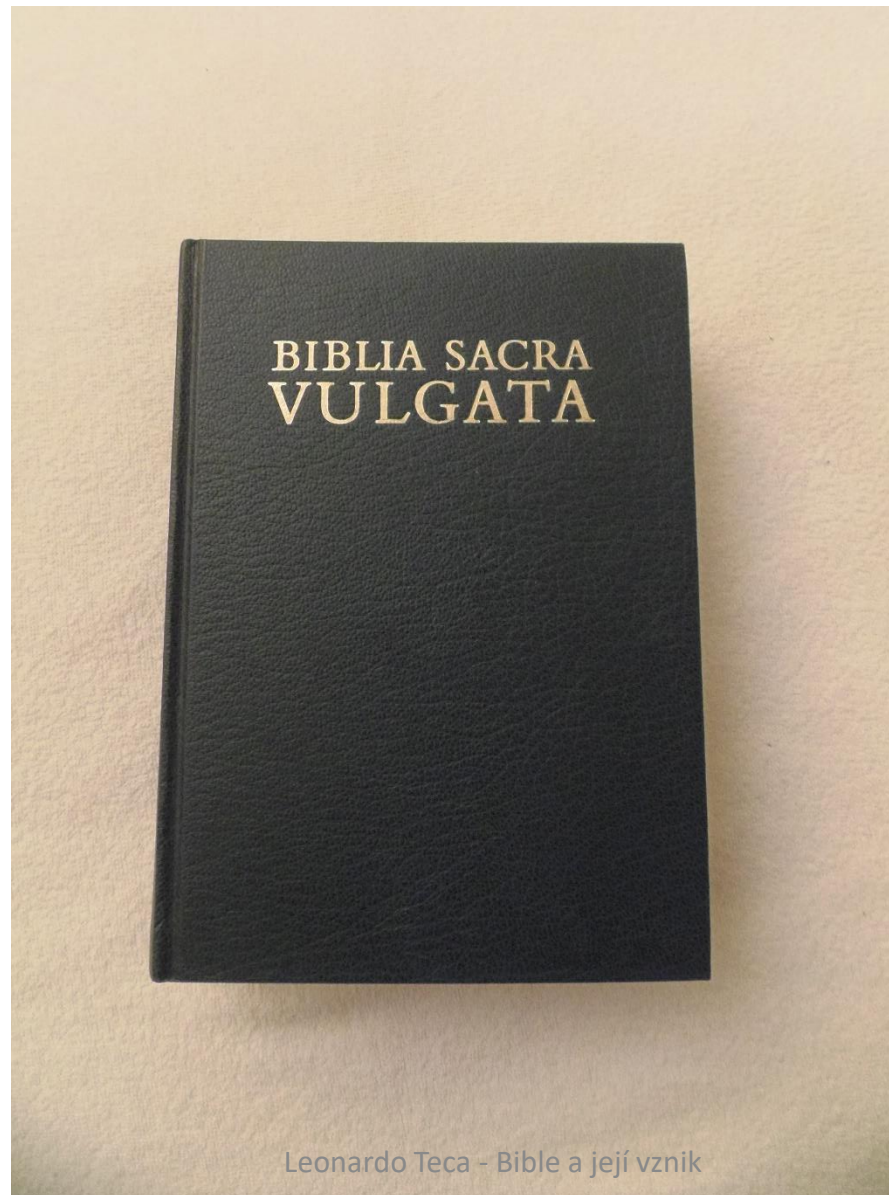
Septuaginta

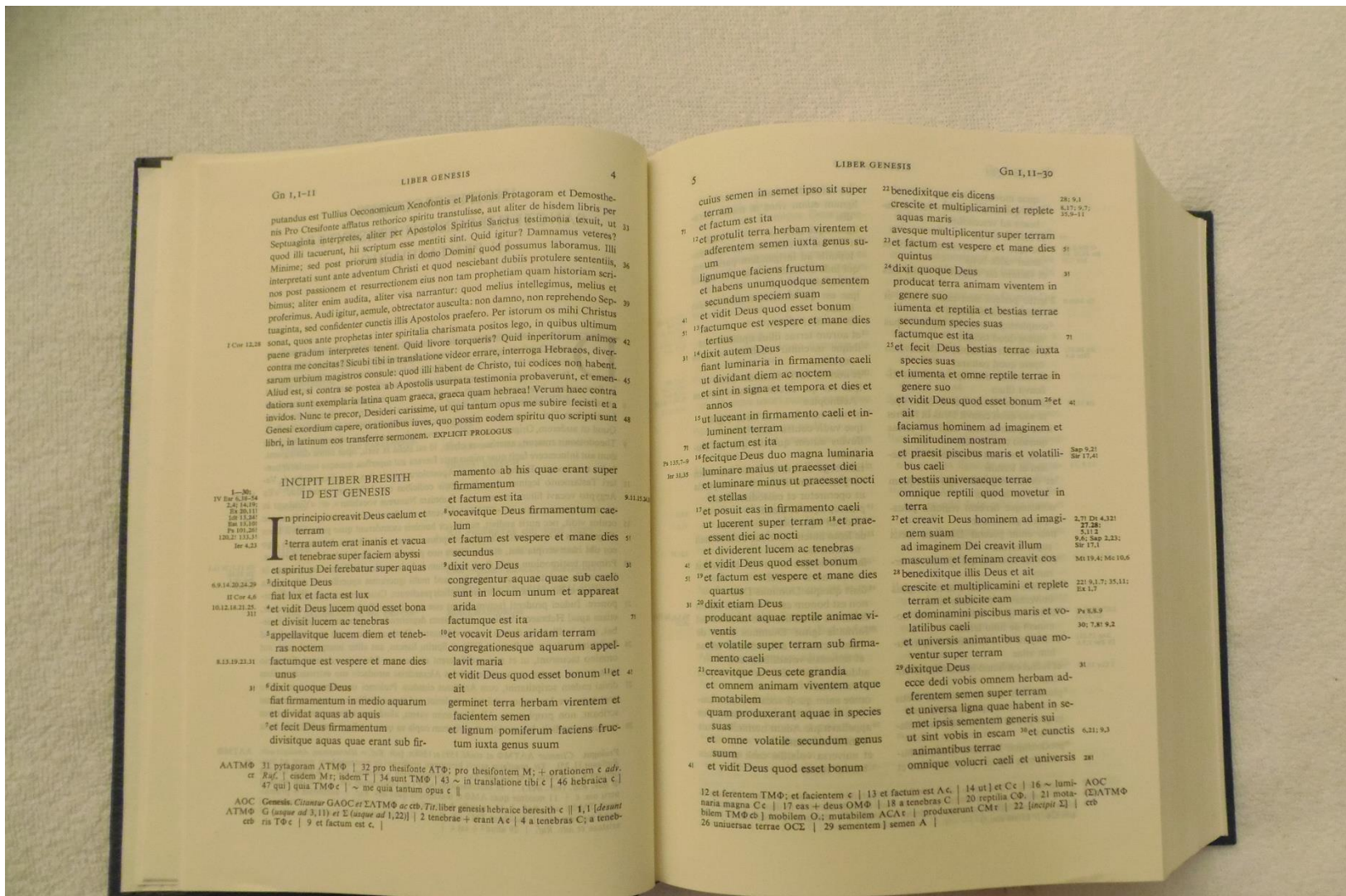

Co je Septuaginta

- Septuaginta je překlad hebrejské Bible do řečtiny, ovšem vznikl dříve než židovský kánon z roku 92 po Kr. Vznikla pro potřebu Židů v diaspoře, kteří uměli lépe řecky než hebrejsky. Septuaginta vznikla v Alexandrii v 3. století př. Kr., přeložilo ji 72 židovských učenců, pro Septuaginta, tj. sedmdesátka!
- Obsahuje více knih než židovský kánon a také vznikla převážně z jiných rukopisů. Když se Septuaginta začala používat v křesťanství, Židé ji zavrhnali.

Biblia sacra Vulgata

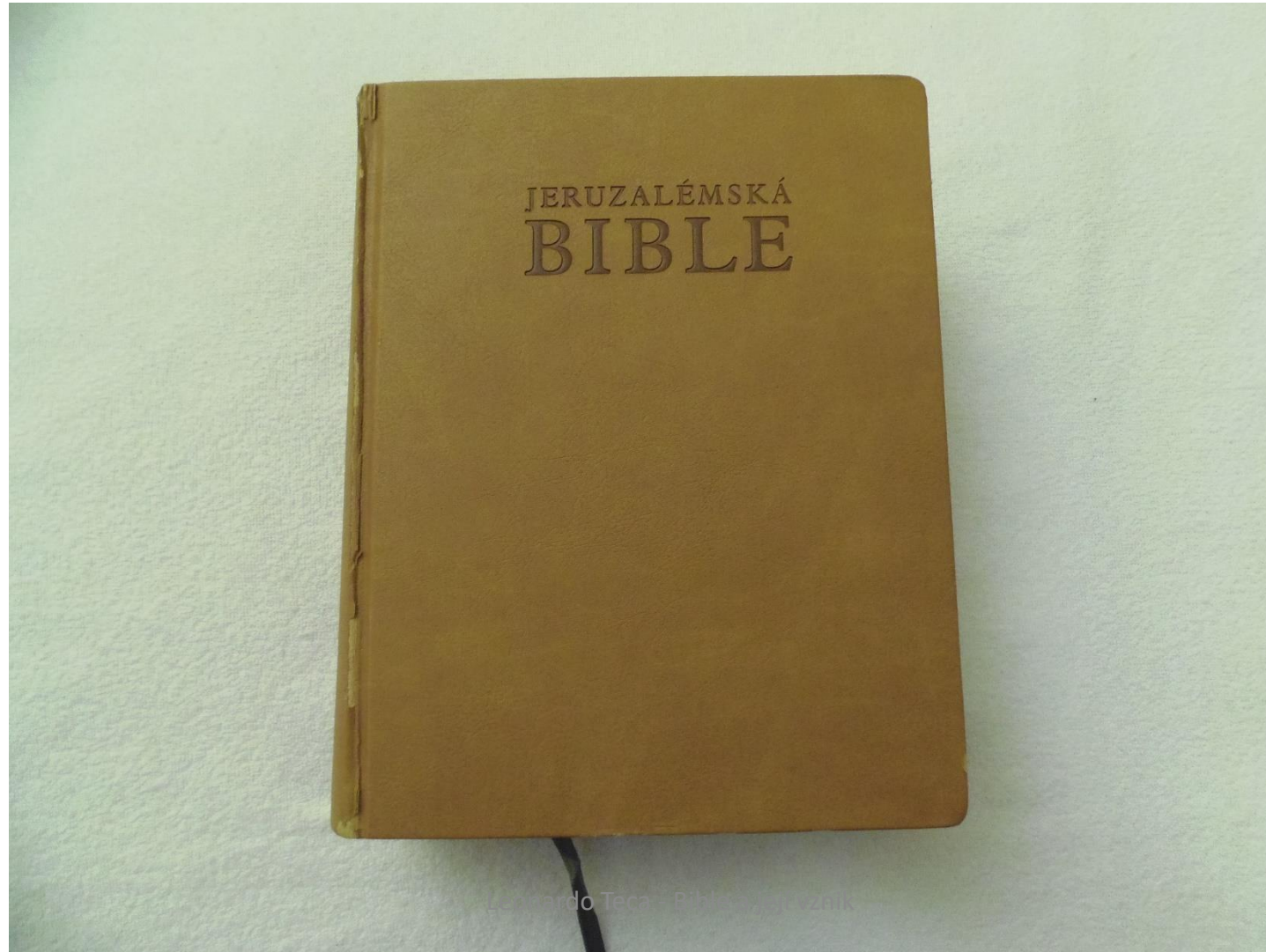

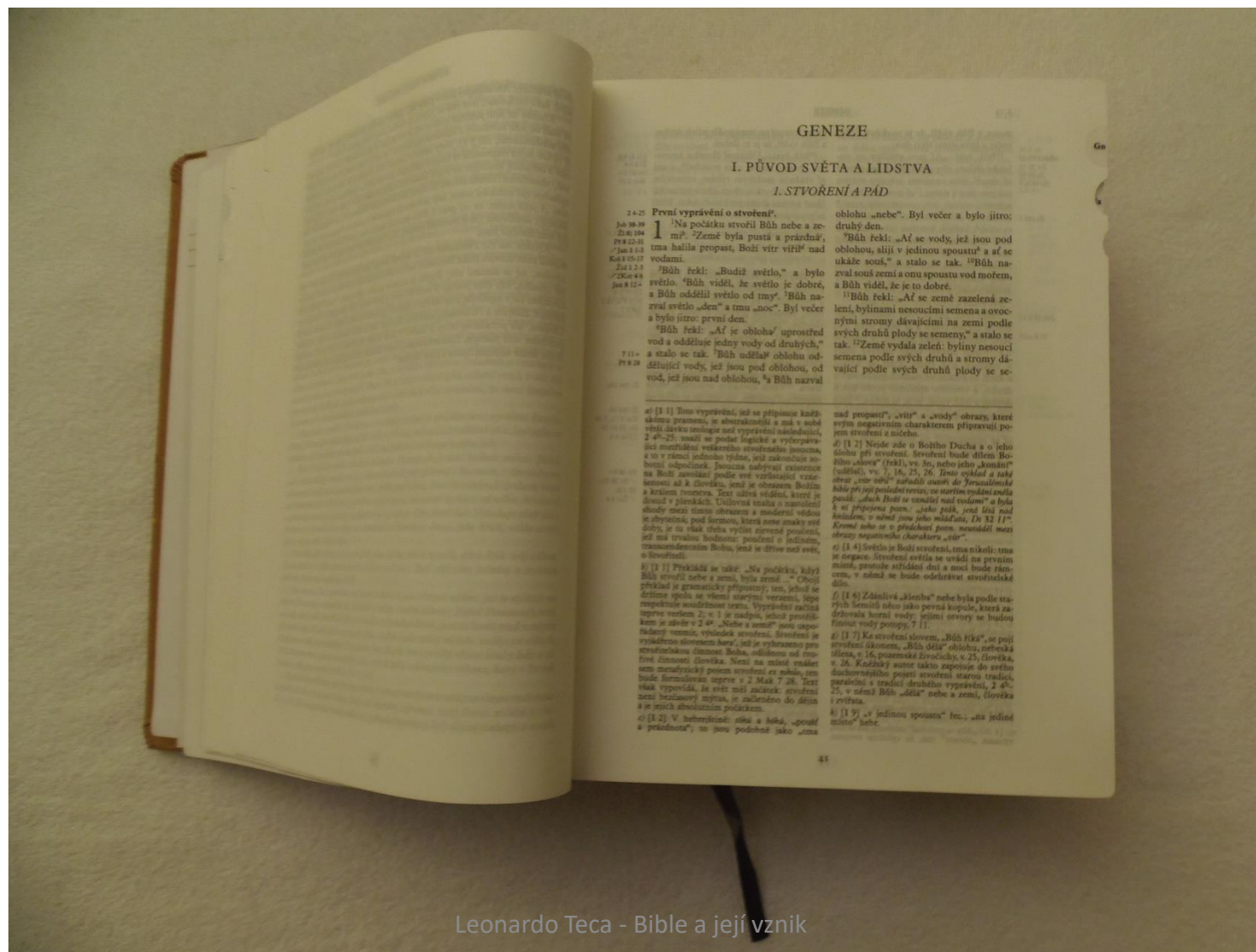
Co je BS Vulgata?

- Na přelomu 4. a 5. století církevní otec Jeroným přeložil Bibli z hebrejštiny do latiny. Říká se jí Vulgata, přesnější název je Versio vulgata, což znamená lidové vydání. Tím klade důraz hlavně na srozumitelnosti textu.
- Vulgata se stala oficiálním překladem Bible do latiny pro západní křesťanství. Stala se také základem překladu Bible do jiných jazyků. Ale dnes se Bible překládá z originálních jazyků.

Jeruzalémská bible

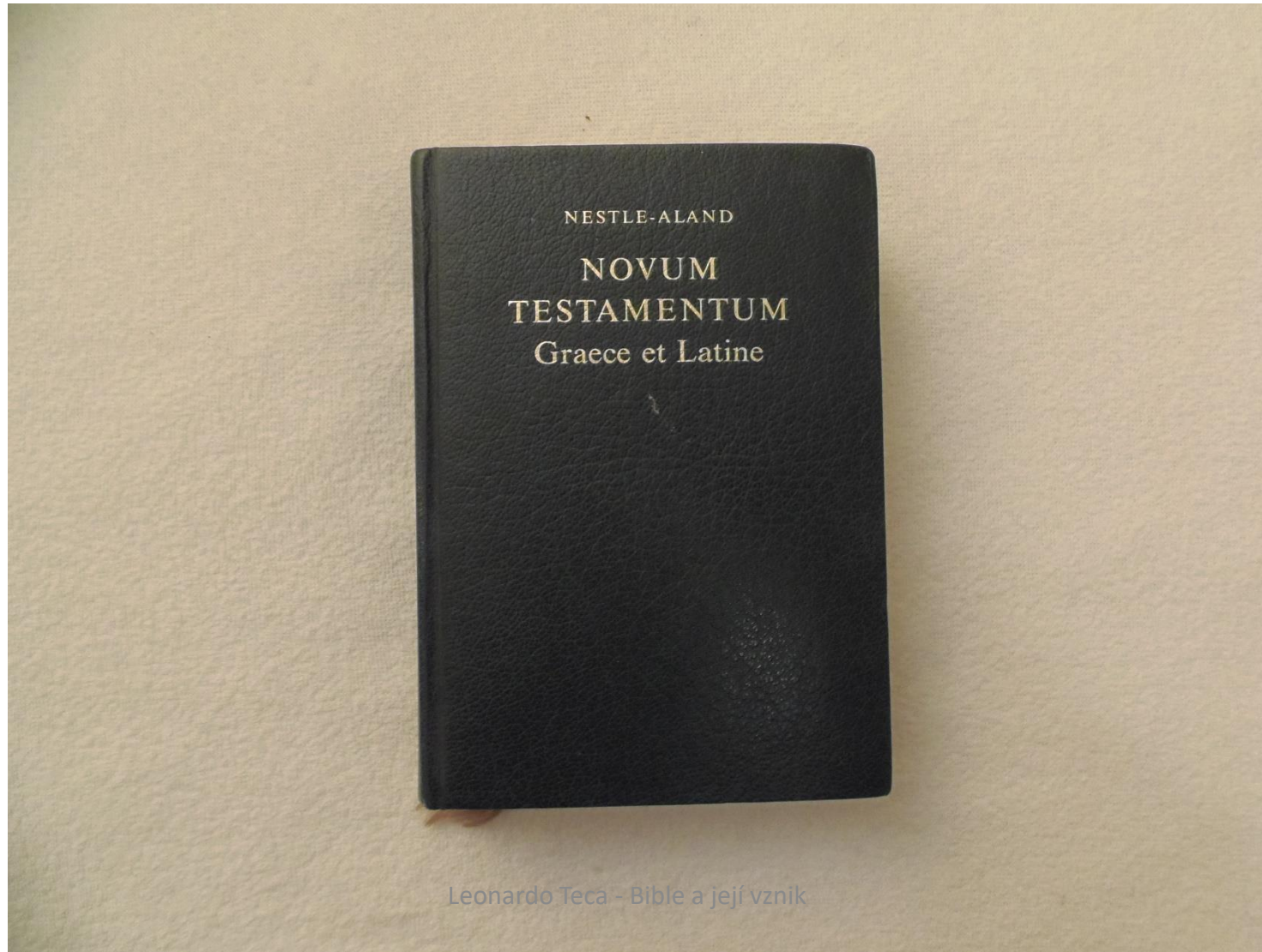
HBS s masoretským textem - Genesis

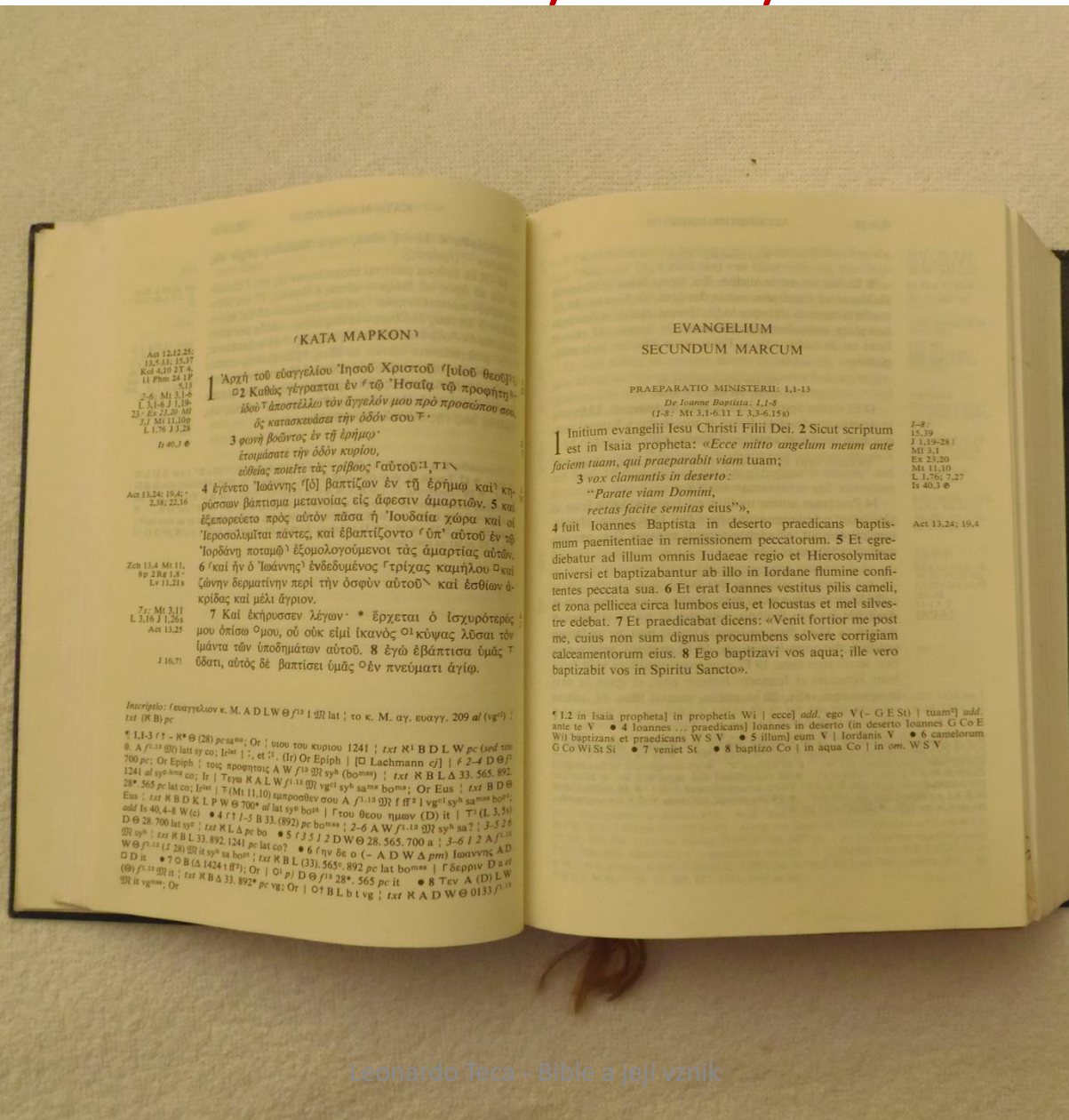
Jeruzalémská Bible

- Jeruzalémská Bible je dílem Jeruzalémské školy biblistiky a archeologie, která sídlí přímo v Jeruzalémě (založená v listopadu roku 1890).
- Po druhé světové válce škola byla požádána, aby přeložila Bibli do moderní francouzštiny. Od roku 1948 do roku 1955 vycházely jednotlivé svazky a v roce 1956 vyšlo první kompletní vydání.
- Jeruzalémská Bible je známá svými rozsáhlými poznámkami.
- Později vznikla Jeruzalémská Bible i v jiných jazycích včetně češtiny. Základním kritériem je srovnávání francouzského překladu s texty v původních biblických jazycích.

Řecko-latinský Nový zákon

Řecko-latinský Nový zákon

Bible Kralická

Bible kralická je prvním překladem Bible do češtiny přímo z původních biblických jazyků. Říká se jí také Šestidílka, protože původně vyšla v šesti dílech v letech 1579 – 1593. V roce 1596 vyšla jednosvazková Bible Kralická. Název má podle obce, kde se tajně tiskla, v Kralicích nad Oslavou (Jižní Morava).

Starý zákon byl přeložen pod vedením biskupa Jednoty bratrské Ondřeje Štefana. Nový zákon přeložil další bratrský biskup Jan Blahoslav.

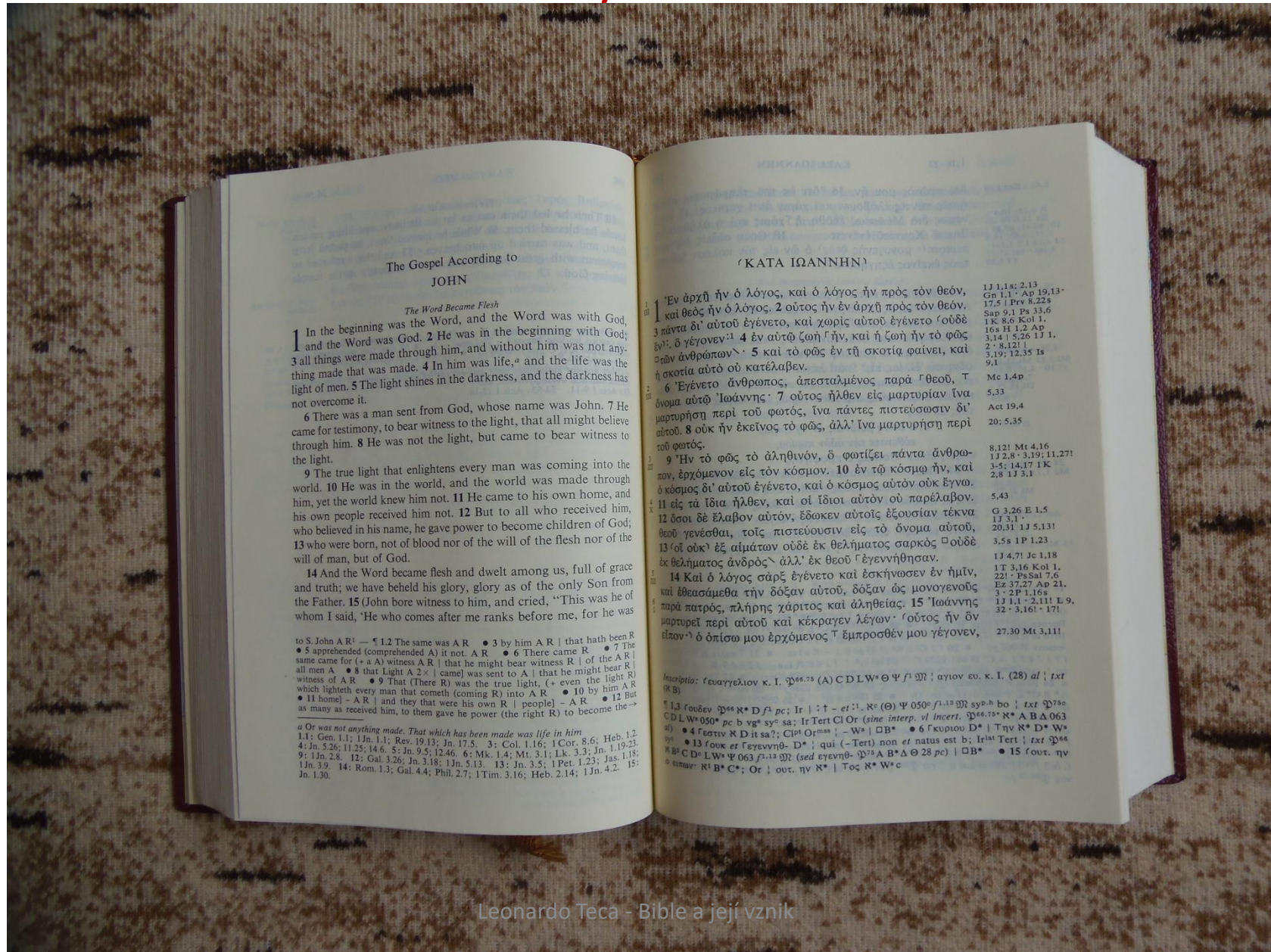
Český ekumenický překlad

- Český ekumenický překlad známý pod zkratkou ČEP je nejrozšířenějším, nejčtenějším a také nejcitovanějším českým překladem Bible. Je uznáván všem církvemi evangelickými, pravoslavnou i katolickou.
- ČEP vznikl v letech 1961 – 1979. Překládal se samozřejmě z původních biblických jazyků.
- Starozákonní tým překladatelů vedl Prof. Miloš Bič. Novozákonní tým vedl Prof. Josef Bohumil Souček. Oba přednášeli na Husově bohoslovecké fakultě, dnešní ETF (Evangelická teologická fakulta) UK v Praze.

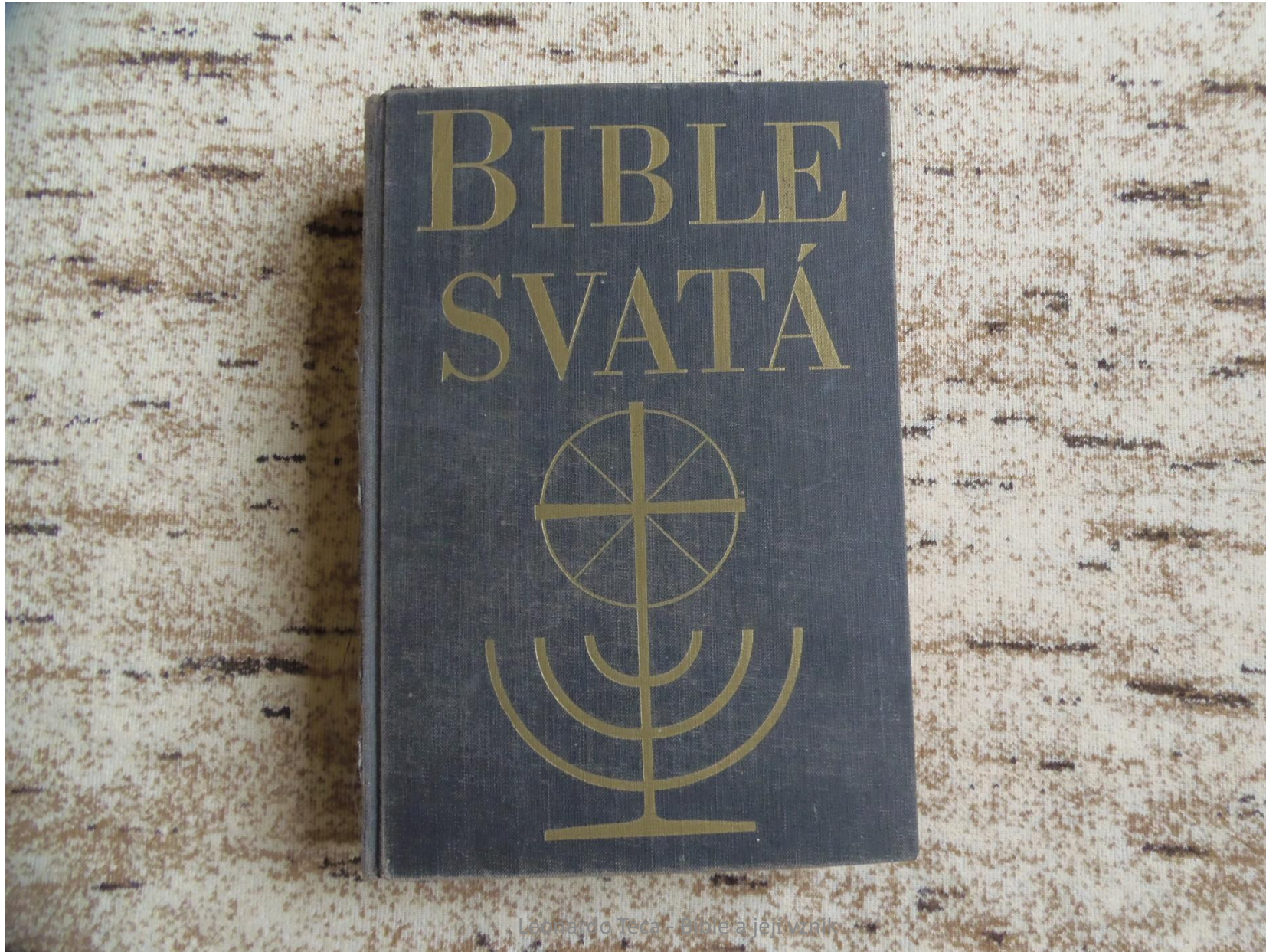
Řecký Nový zákon

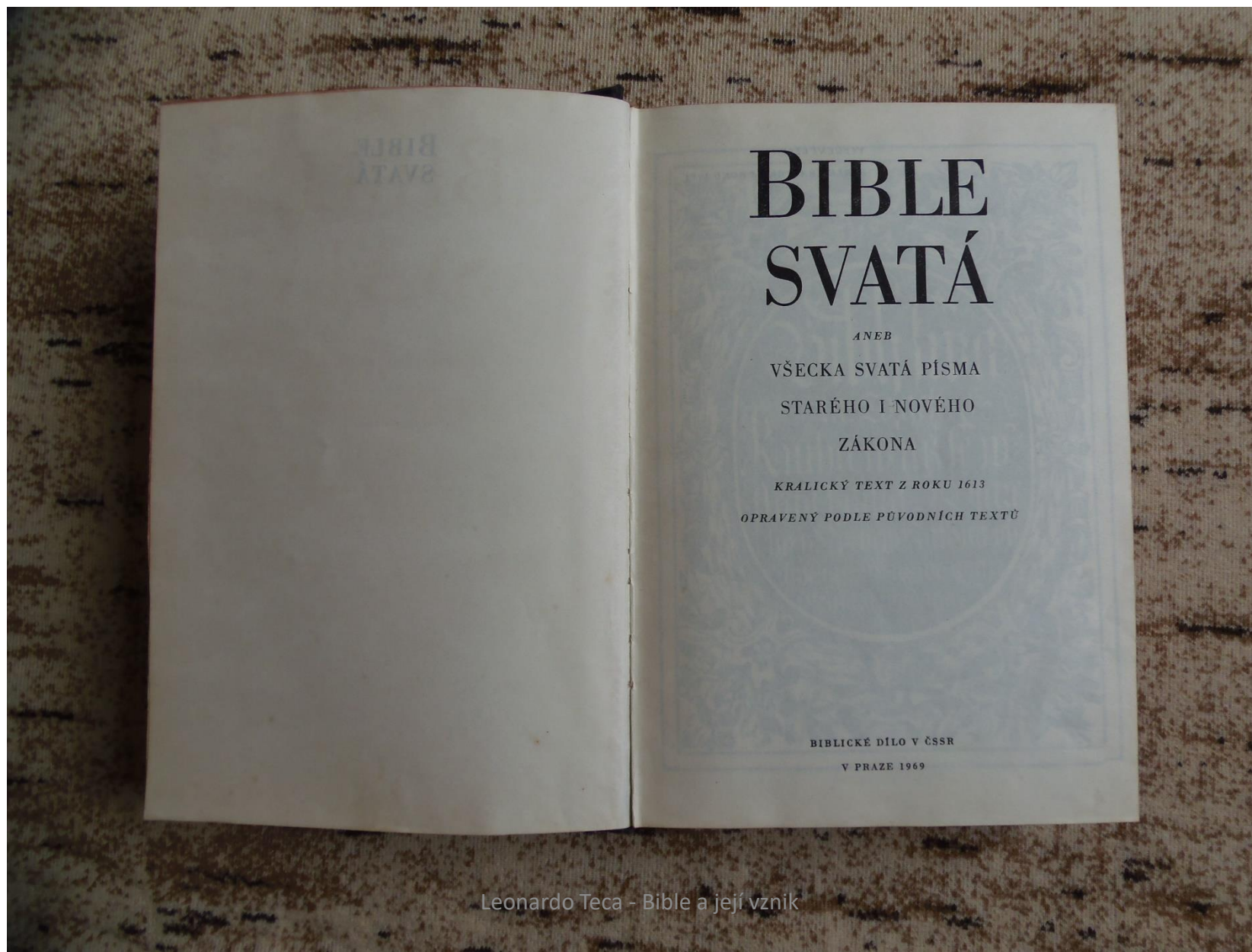
Řecký NZ

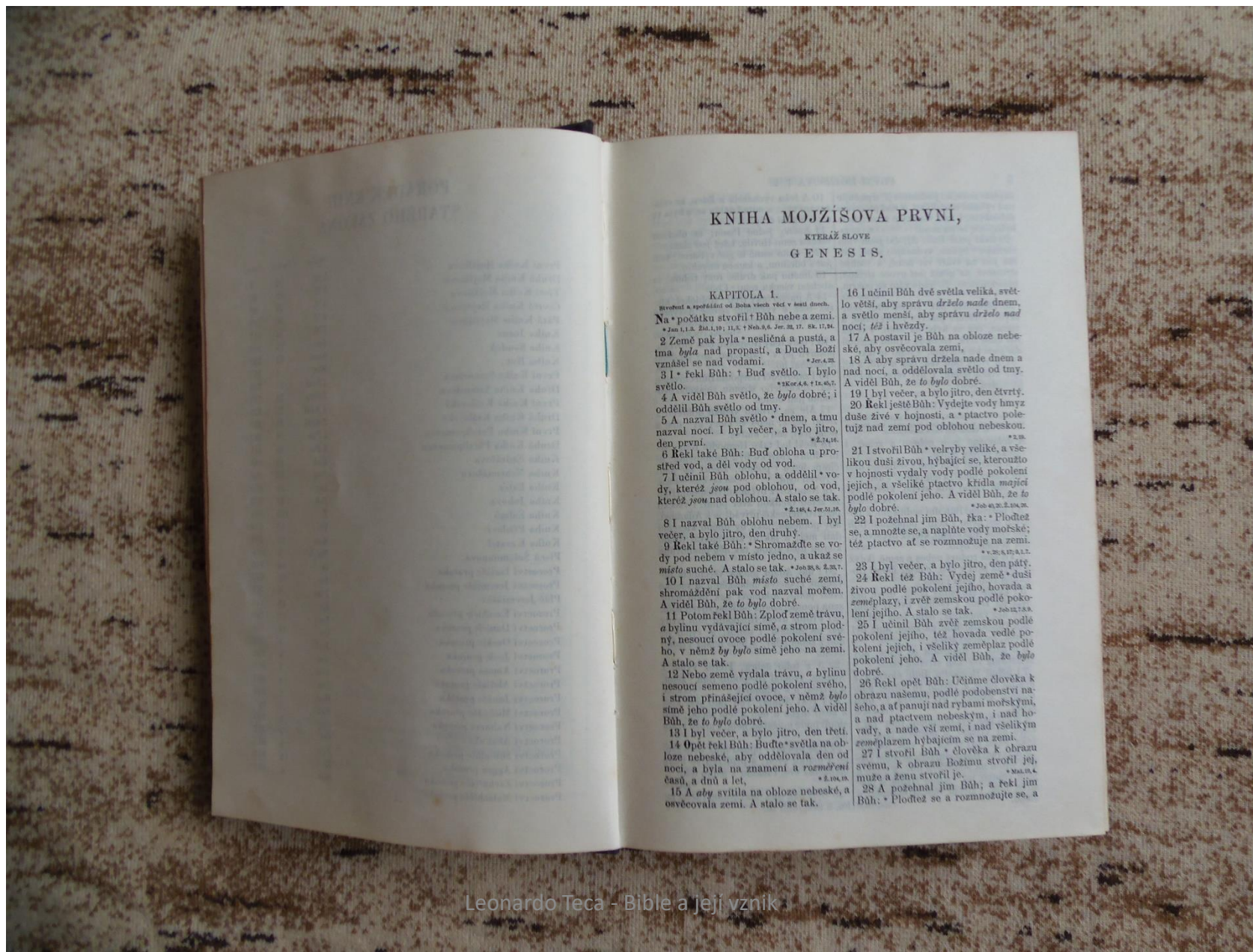
Bible Kralická

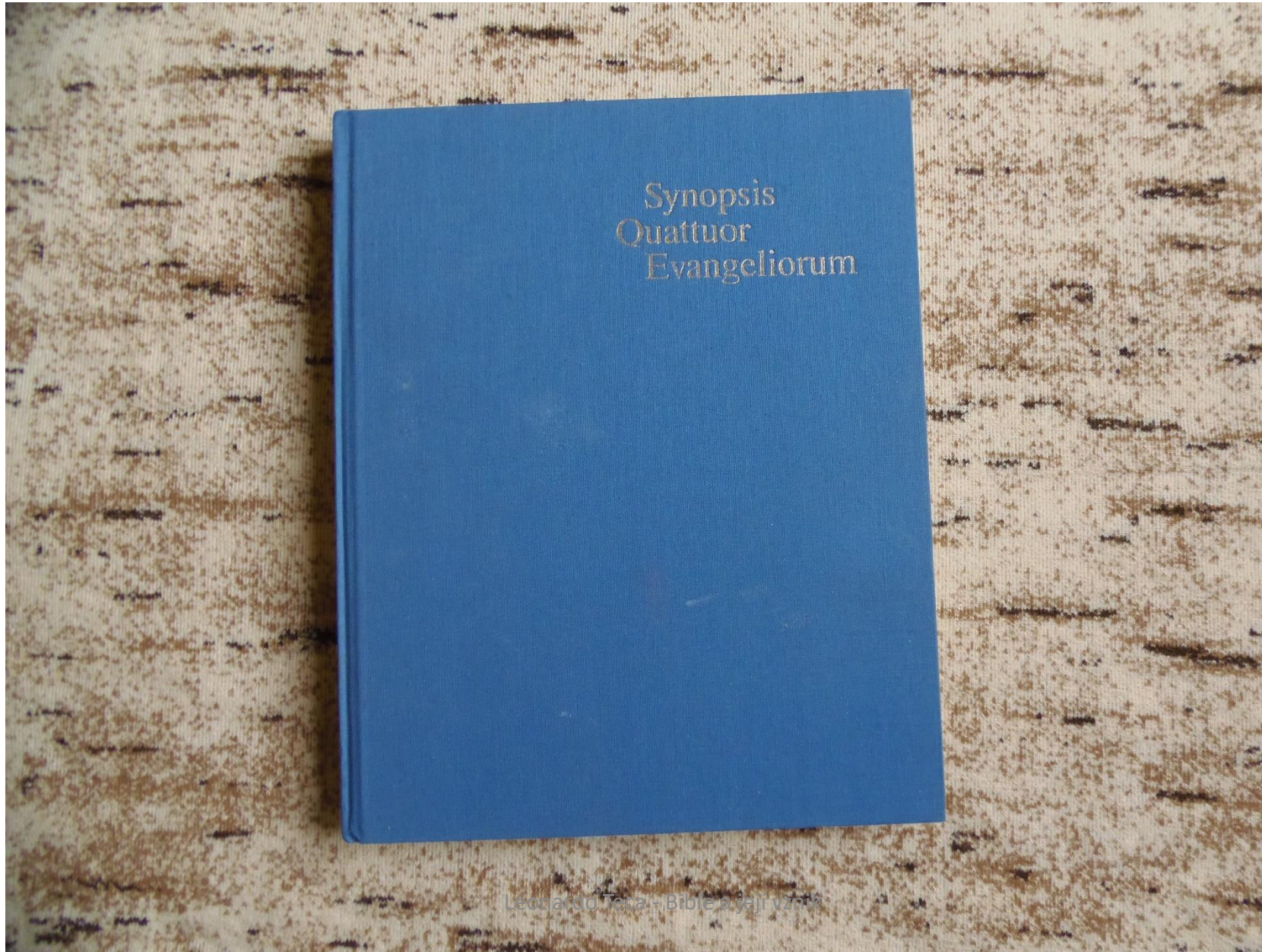
Bible kralická

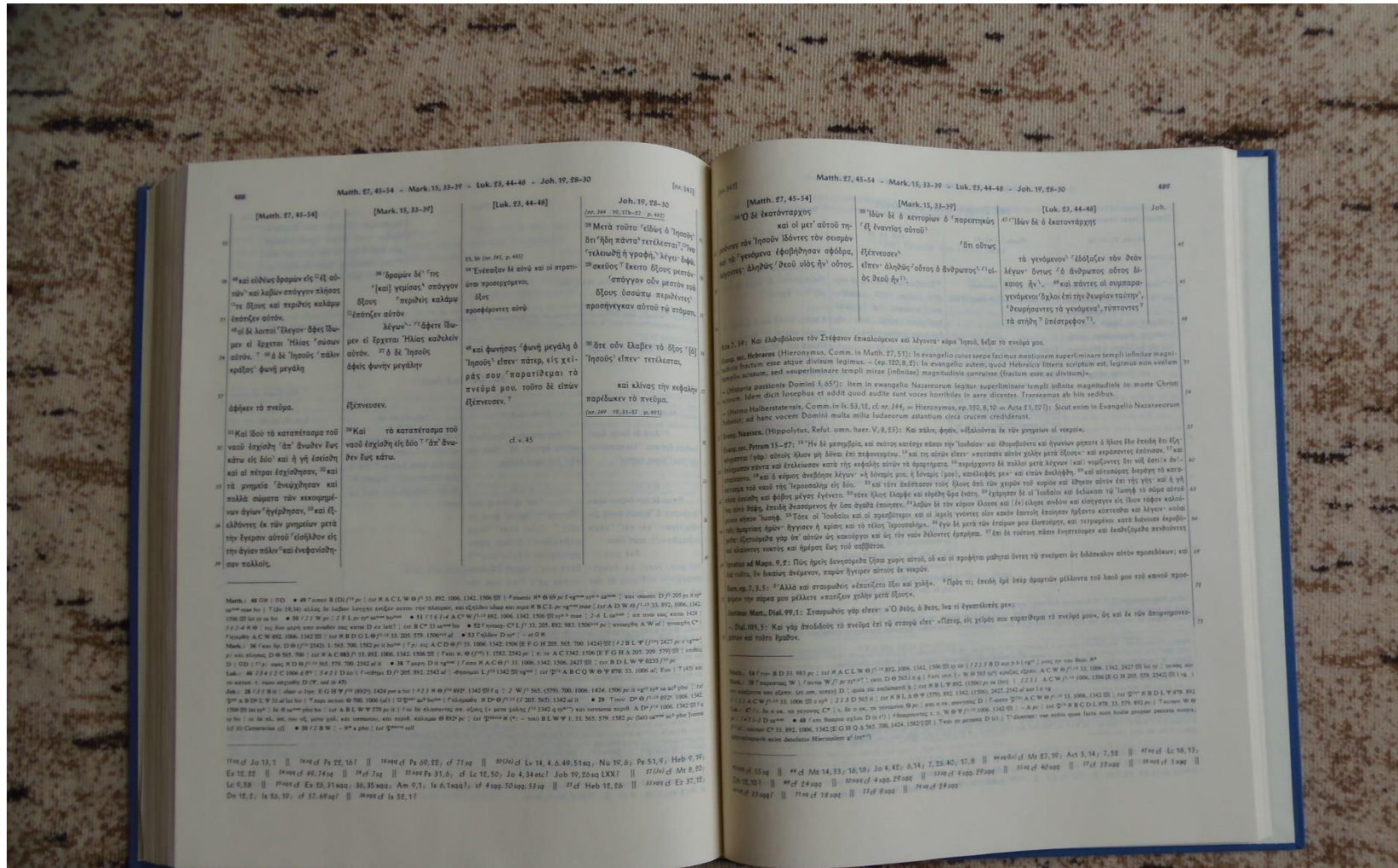
Bible kralická

Synopsis evangelií

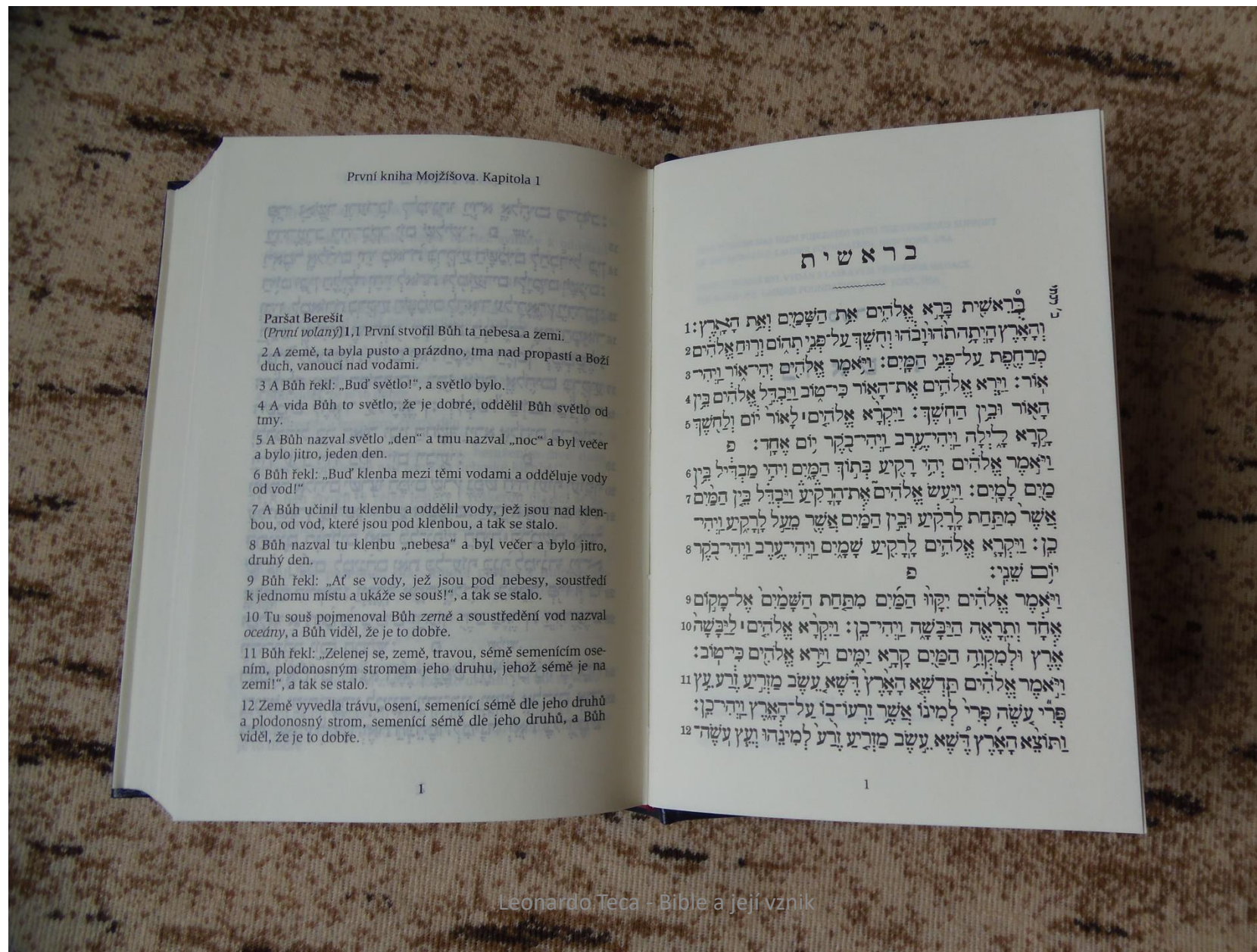
Synopsis evangelií

Tóra od pražského rabína

Tóra

První kniha Mojžíšova. Kapitola 1

Paršat Berešit

(První volání) 1,1 První stvořil Bůh ta nebesa a zemi.

2 A země, ta byla pusto a prázdno, tma nad propastí a Boží duch, vanoucí nad vodami.

3 A Bůh řekl: „Buď světlo!“, a světlo bylo.

4 A vida Bůh to světlo, že je dobré, oddělil Bůh světlo od tmy.

5 A Bůh nazval světlo „den“ a tmu nazval „noc“ a byl večer a bylo jitro, jeden den.

6 Bůh řekl: „Buď klenba mezi těmi vodami a odděluje vody od vod!“

7 A Bůh učinil tu klenbu a oddělil vody, jež jsou nad klenbou, od vod, které jsou pod klenbou, a tak se stalo.

8 Bůh nazval tu klenbu „nebesa“ a byl večer a bylo jitro, druhý den.

9 Bůh řekl: „Ať se vody, jež jsou pod nebesy, soustředí k jednomu místu a ukáže se souš!“, a tak se stalo.

10 Tu souš pojmenoval Bůh země a soustředění vod nazval oceány, a Bůh viděl, že je to dobře.

11 Bůh řekl: „Zelenej se, země, travou, sémě semenícím osením, plodonosným stromem jeho druhu, jehož sémě je na zemi“, a tak se stalo.

12 Země vyvedla travu, osení, semenící sémě dle jeho druhů a plodonosný strom, semenící sémě dle jeho druhů, a Bůh viděl, že je to dobře.

בראשית

1 וַיְבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:
2 וְהָאָרֶץ הָיְתָה תוֹהוּ וָבֹהוּ וְרִיחַ תְּהוֹם וָרוּחַ אֱלֹהִים
3 מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמָּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהיֹרֹאֹר וַיְהיֹרֹאֹר:
4 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
5 הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ
6 קֶרָא לַיְלָה וַיְהיֶעֱרַב וַיְהיֶבֶקֶר יוֹם אֶחָד: פ
7 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רָקיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין
8 מַיִם לַמָּיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הָרָקיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמָּיִם
9 אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקיעַ וּבֵין הַמָּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקיעַ וַיְהי
10 כֵּן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקיעַ שָׁמַיִם וַיְהיֶעֱרַב וַיְהיֶבֶקֶר
11 יוֹם שֵׁנִי: פ
12 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקּוּי הַמָּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם
13 אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבֵּשָׁה וַיְהיֶיכֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבֵּשָׁה
14 אֶרֶץ וּלַמְּקוֹמֵה הַמָּיִם קָרָא יָמִים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:
15 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשֵּׂא הָאָרֶץ דִּשְׂא עֵשֶׂב מִזֶּרַע זֶרַע עֵץ
16 פֶּרִי עֵשֶׂה פֶּרִי לַמִּינָה אֲשֶׁר זֶרַעוּבָּו עַל-הָאָרֶץ וַיְהיֶיכֵן:
17 וַתִּוצֵא הָאָרֶץ דִּשְׂא עֵשֶׂב מִזֶּרַע זֶרַע לַמִּינָהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה